

Rada Unii Europejskiej zdecydowała 2 marca 2022 r. na wniosek Komisji Europejskiej o wdrożeniu mechanizmu tzw. ochrony tymczasowej dla osób uciekających z Ukrainy w wyniku wojny. Jest to mechanizm ochrony zupełnie nowy, niestosowany wcześniej i różny od istniejących w prawie krajowym instytucji zezwolenia na pobyt czasowy oraz ochrony międzynarodowej.

- **Komu przysługuje ochrona tymczasowa?**

Zgodnie z Decyzją wykonawczą Rady stwierdzającą istnienie masowego napływu wysiedleńców z Ukrainy w rozumieniu art. 5 dyrektywy Rady 2001/55/WE z dnia 20 lipca 2001 r. i skutkującą wprowadzeniem tymczasowej ochrony, ochrona tymczasowa przysługuje trzem kategoriom osób:

- 1) **obywatelom Ukrainy** zamieszkującym w Ukrainie, którzy zostali wysiedleni począwszy od 24 lutego 2022 r. w wyniku inwazji wojskowej rosyjskich sił zbrojnych, która miała miejsce tego dnia;
- 2) **obywatelom państw trzecich** lub bezpaństwowcom legalnie przebywającym w Ukrainie, którzy zostali wysiedleni począwszy od dnia 24 lutego 2022 r. w wyniku inwazji wojskowej rosyjskich sił zbrojnych, do której doszło tego dnia, i **którzy nie są w stanie powrócić do swojego państwa lub regionu pochodzenia w sposób bezpieczny i trwały ze względu na sytuację panującą w tym państwie pochodzenia**. Może to obejmować osoby, które w czasie zdarzeń prowadzących do masowego napływu wysiedleńców korzystały ze statusu uchodźcy lub równoważnej ochrony w Ukrainie, lub które ubiegały się o azyl. Obywatele państw trzecich, którzy w czasie wydarzeń prowadzących do masowego napływu legalnie długoterminowo przebywali w Ukrainie, powinni korzystać z tymczasowej ochrony niezależnie od tego, czy mogliby powrócić do swojego kraju lub regionu pochodzenia w sposób bezpieczny i trwały;
- 3) **członków rodzin dwóch wyżej wymienionych kategorii osób**, o ile rodziny te istniały już w Ukrainie w czasie wystąpienia okoliczności prowadzących do masowego napływu wysiedleńców, niezależnie od tego, czy członek rodziny miałby możliwość powrócić do swojego państwa pochodzenia w sposób bezpieczny i trwały.

4) Zgodnie z dyrektywą 2001/55/WE państwa członkowskie mogą rozszerzyć tymczasową ochronę na dodatkowe kategorie wysiedleńców poza tymi, do których stosuje się niniejszą decyzję Rady, w przypadku gdy dane osoby stają się wysiedleńcami z tych samych powodów i z tego samego państwa bądź regionu pochodzenia. W takim przypadku państwa członkowskie powinny niezwłocznie powiadomić o tym fakcie Radę i Komisję. W tym kontekście należy zachęcić państwa członkowskie, by rozważyły rozszerzenie tymczasowej ochrony na **osoby, które uciekły z Ukrainy niedługo przed 24 lutego 2022 r. w związku z eskalacją napięcia lub które znalazły się na terytorium Unii (np. na wakacjach lub z powodów zawodowych) tuż przed tą datą i w wyniku konfliktu zbrojnego nie mogą powrócić do Ukrainy.**

- **Kto jest uznawany za członka rodziny osoby uprawnionej do ochrony tymczasowej?**

- 1) Zgodnie z dyrektywą Rady 2001/55/WE za członka rodziny uznaje się **małżonka** osoby należącej do powyższych dwóch kategorii lub też będącego stanu wolnego **partnera** tej osoby, z którym osoba ta pozostaje w stałym związku, jeżeli prawo lub praktyka danego państwa członkowskiego traktuje pary niepozostające w związku małżeńskim w sposób porównywalny do par pozostających w związku małżeńskim, zgodnie z jego prawem odnoszącym się do cudzoziemców.
- 2) **małoletnie i niepozostające w związku małżeńskim dzieci powyższych dwóch kategorii osób lub małżonków takich osób**, niezależnie od tego, czy urodziły się w związku małżeńskim, poza związkiem, czy są przysposobione;
- 3) **inni bliscy krewni, którzy mieszkali razem jako jedna rodzina w czasie**, kiedy wystąpiły okoliczności prowadzące do masowego napływu wysiedleńców i którzy byli całkowicie lub częściowo na utrzymaniu osób należących do powyższych dwóch kategorii.

- **Komu nie przyznaje się ochrony tymczasowej?**

- 1) **Obywatelom państw trzecich niebędącym obywatelami Ukrainy** lub bezpaństwowcami, **którzy są w stanie powrócić** do swojego państwa lub regionu pochodzenia w sposób bezpieczny i trwały i **których nie można uznać za rezydentów długoterminowych w Ukrainie** ani za członków rodziny osoby korzystającej z tymczasowej ochrony. Do osób takich mogą należeć obywatele państw trzecich, którzy w czasie wydarzeń prowadzących do masowego napływu krótkoterminowo studiowali lub pracowali w Ukrainie i którzy mogą bezpiecznie

wrócić do swojego państwa pochodzenia. **Osoby takie powinny jednak ze względów humanitarnych zostać przyjęte na terytorium Unii, bez konieczności posiadania ważnej wizy lub wystarczających środków utrzymania lub ważnego dokumentu podróży**, aby mieć zapewniony bezpieczny przejazd i móc wrócić do swojego państwa lub regionu pochodzenia.

- 2) **osobie**, co do której istnieją uzasadnione podejrzenia, że:
 - a) popełniła zbrodnię przeciwko pokojowi, zbrodnię wojenną lub zbrodnię przeciwko ludzkości w rozumieniu przepisów prawa międzynarodowego odnoszących się do tych zbrodni,
 - b) popełniła, poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, a przed przybyciem na to terytorium w celu korzystania z ochrony czasowej, zbrodnię o charakterze niepolitycznym,
 - c) dopuściła się czynów sprzecznych z celami i zasadami Organizacji Narodów Zjednoczonych.

- **Na czym polega ochrona tymczasowa?**

Ochrona czasowa gwarantuje uciekającym **legalny pobyt przez 1 rok** (Art. 4 ust. 1 Dyrektywy 2001/55 oraz art. 106 ust. 2 ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP – dalej *u.u.c.o.*). Jeśli ustaną przeszkody do bezpiecznego powrotu do kraju pochodzenia może zostać przedłużona na kolejne 6 miesięcy, jednak nie więcej niż 2 razy (w sumie jeszcze 1 rok).

Decyzję i karty pobytu wydaje Szef Urzędu ds. Cudzoziemców. Za złożenie wniosku nie pobiera się opłat. Składa się odciski palców i poddaje się fotografowaniu w placówce Straży Granicznej właściwej dla m.st. Warszawy.

Ponadto, osobom korzystającym z ochrony czasowej Szef Urzędu ds. Cudzoziemców zapewnia **zakwaterowanie, wyżywienie oraz opiekę medyczną**. Cudzoziemcowi korzystającemu z ochrony czasowej, który wykonuje pracę lub wykonuje działalność gospodarczą, Szef Urzędu zapewnia opiekę medyczną, zakwaterowanie i wyżywienie, uwzględniając wysokość uzyskiwanego przez cudzoziemca dochodu (art. 112 ust. 4 *u.u.c.o.*). Świadczenie medyczne odbywa się na podstawie umowy zawartej między Szefem Urzędu ds. Cudzoziemców a świadczeniodawcą (ob. jest to *Petramedica*).

Osobie korzystającej z ochrony tymczasowej, nieposiadającej dokumentu podróży przyznaje się **polski tymczasowy dokument podróży dla cudzoziemca**.

Osoby korzystające z ochrony tymczasowej mogą **podejmować pracę w Polsce bez zezwolenia**. Mogą również prowadzić działalność gospodarczą.

Osoba korzystająca z ochrony tymczasowej ma prawo do **świadczeń z pomocy społecznej**.

Osoba korzystająca z ochrony tymczasowej ma prawo do **połączenia się z rodziną** (por. pyt. *Kto jest uznawany za członka rodziny...*). W takim wypadku Szef Urzędu ds. Cudzoziemców wydaje decyzję i kartę pobytu członkowi rodziny.

- **Czy posiadając paszport biometryczny mogę wyjechać do innego państwa UE i zawnioskować tam o ochronę tymczasową?**

Tak, obywatele Ukrainy posiadający paszport biometryczny, jako podróżni zwolnieni z obowiązku wizowego, po wjeździe na terytorium Unii mają prawo przemieszczać się swobodnie w obrębie tego terytorium przez okres 90 dni. Dzięki temu mają oni możliwość wyboru państwa członkowskiego, w którym chcą korzystać z praw związanych z tymczasową ochroną, oraz dołączenia do rodziny i przyjaciół należących do sieci licznej diaspory istniejącej obecnie w całej Unii (*pkt 14 Decyzji wykonawczej Rady*).

- **Czy przebywając w Polsce na podstawie decyzji Komendanta placówki Straży Granicznej (art. 32 ustawy o cudzoziemcach) mogę legalnie wyjechać do innego kraju UE i ubiegać się o udzielenie ochrony tymczasowej?**

Nie. Istnieje możliwość przeniesienia cudzoziemca korzystającego z ochrony czasowej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na terytorium innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej. Odbywa się to na wniosek Szefa Urzędu ds. Cudzoziemców i wyłącznie za zgodą cudzoziemca, z szczególności w celu połączenia z członkiem jego rodziny korzystającym z ochrony czasowej na terytorium innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej. W ramach współpracy państw członkowskich UE poprzez unijną sieć ds. reagowania w obszarze migracji i na wypadek kryzysu migracyjnego, ustalone zostaną możliwości przyjmowania wysiedleńców przez poszczególne państwa członkowskie, więc relokacja osób korzystających z ochrony tymczasowej nie jest wykluczona.

Ponadto osoba korzystająca z ochrony tymczasowej może podróżować do innych krajów UE przez 90 dni w okresie 180 dni, ale nie może tam korzystać z praw wynikających z tymczasowej ochrony (może z nich korzystać wyłącznie w kraju, który przyznał jej ochronę).

- **Czy korzystając z ochrony tymczasowej mogę złożyć wniosek o ochronę międzynarodową?**

Tak. Jeśli rozpatrywanie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej nie zostało zakończone przed wygaśnięciem okresu tymczasowej ochrony, zostaje ukończone po upływie tego okresu. Państwem członkowskim UE właściwym do rozpatrzenia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej osobie korzystającej z ochrony tymczasowej jest państwo, które wyraziło zgodę na przyjęcie osoby na swoje terytorium.